

Anser-fajok vonulásdinamikája a Kelet-Kisalföld térségében 2001–2012 között

Migration dynamics of *Anser* species in the eastern part of the Small Hungarian Plain from 2001 to 2012

BÁTKY GELLÉRT, MUSICZ LÁSZLÓ & CSONKA PÉTER

1. Bevezetés

A Kisalföld keleti részében az Által-ér deltavidéke hajdan nyüzsgő vízi élet színtere volt. Tatától északra eső területein egészen a Dunáig hatalmas mocsárvilág húzódott. A mintegy 3500 holdnyi tatai mocsarak több évtizeden át tartó lecsapolását 1747-ben kezdték meg. A 18. század végére tehát nagymértékben megváltozott a vidék arculata (FÉNYES, 1848). A mai napig a Kelet-Kisalföld vizekben leggazdagabb része a Tatai-medence, amely mintegy 1000 ha-nyi víztározót, halastavat foglal magába. A Tatai-medence főbb vizes élőhelyein, illetve a Dunán már évtizedek óta végzünk vízimadar-, illetve vadlúdmonitoringot (MUSICZ, 1997; MUSICZ & CSONKA, 2007; BÁTKY & CSONKA, 2013). Jelen munkában kifejezetten az *Anser*-fajok 21. századi vonulásdinamikáját vizsgáltuk a Kelet-Kisalföld térségében.

2. Anyag és módszer

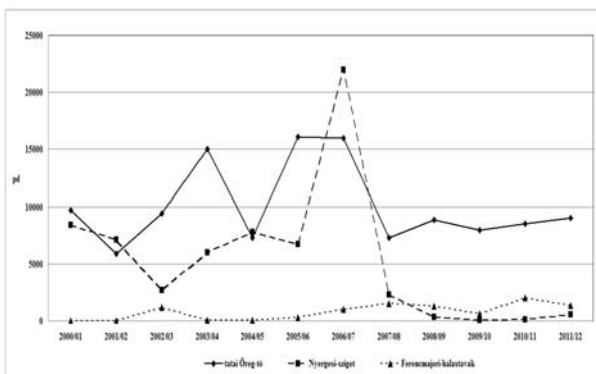
A szervezett vadlúdmonitoring minden hónap 15-éhez közelebb eső hétvégén történik. A területen gyakori és rendszeresen előforduló *Anser*-fajok állománydinamikája szempontjából ez a havonkénti felmérés elégnék tűnik, habár gyakoribb adatgyűjtéssel pontosabb képet kaphatnánk. A vizsgálatunk szempontjából viszont a havi egyszeri felméréssel is jól kimutatható a területek jelentősége. A megfigyeléseket a délelőtti órákban, napfelkeltevel kezdtük, hogy az éjszaka a vízen megpihenő madarakat számba vegyük. Az egyedszám megállapítása lehetőség szerint számlálással történt. A becslést, amikor csak lehetett, kerültük.

A kelet-kisalföldi térségben nyolc területen figyeltünk meg éjszakázó vadludakat. Rendszeresen és nagyobb egyedszámban a tatai Öreg-tavon, a naszályi Ferencmajori-halastavakon és a dunai Nyergesi-sziget melletti zátonyon éjszakáznak a vadludak csapatai. A tatai Asszony-tavon, a tatai Réti-halastavakon, a mocsai Boldogasszony-tavon és a Duna almásfüzitői, illetve süttői zátonyán csak rendszertelenül, illetve kisebb egyedszámban fordultak elő *Anser*-fajok egyedei, ezért ezen területeket nem vettük figyelembe az eredmények bemutatása során.

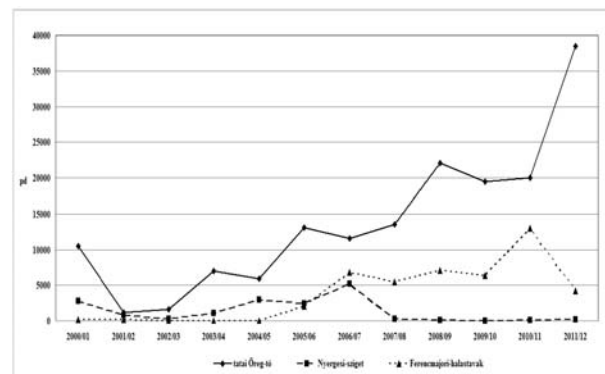
3. Eredmények

3.1. Vetési lúd (*Anser fabalis*)

A vetési lúd a Dunántúl jellemző lúdfaja, azon belül is kiemelkedik a tatai Öreg-tó, mint a vetési ludak pihenőhelye. Az 1990-es években rendszeresen 20 000 egyed fölötti mennyiségek is előfordultak a tavon. Sajnos a telelőállomány folyamatos csökkenése miatt az Öreg-tavon is csökkent az állománya. Az utóbbi években rendszerint nem haladja meg a 10 000 példányt. 2007/2008 teléig a vetési lúd volt a jellemző és tömegfaj. Azonban ettől az időponttól kezdve a mai napig a nagy lilik nagyobb számban fordul elő. Magyarországon továbbra is az Öreg-tó számít a vetési ludak egyik legjelentősebb éjszakázó helyének. A Ferencmajori-halastavakon a 2006/2007-es szezontól kezdve stabilan 1000 példány feletti a vetési ludak maximális mennyisége. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy 2005-től erősen csökkent a vadászat gyakorisága a tavak területén, és három halastavat vadászati kíméleti területé nyilvánítottak. A dunai Nyergesi-sziget melletti – Szlovákiához tartozó – zátonyon éjszakázó vetésilúd-csapatok mennyisége igen hektikus képet mutat az utóbbi 12 évben. Egyes években a nullához közelít, míg másik évben akár toronymagasan kiemelkedik, mint pl. a 2006/2007-es szezonban, amikor 22 000 vetési lúd volt a szigeten. Ez a Duna vízállásának és a vízivadászat időpontjának és sűrűségének a függvénye. A terület védetté nyilvánítására már tettek lépéseket.



1. ábra – A vetési lúd szezonális maximumai
Fig. 1. – Seasonal maxima of the Bean Goose



2. ábra – A nagy lilik szezonális maximumai
Fig. 2. – Seasonal maxima of the White-fronted Goose

3.2. Nagy lilik (*Anser albifrons*)

A nagy lilik telelőállományának Magyarországon tapasztalható növekedéséhez hasonlóan a Kelet-Kisalföld térségében is stabilan emelkedik a létszámuk. A tatai Öreg-tavon az utóbbi években markánsan emelkedik az éjszakázó állomány mennyisége. Amíg a 2001/2002-es idényben 1200 példány, addig a 2011/2012-es szezonban már 38 500 egyed volt a maximum. A 2007/2008-as szezontól minden évben több volt a nagy lilik száma, mint a vetési ludaké, és ezzel megfordult a korábbi évtizedekben tapasztalt arány. A Ferencmajori-halastavakon 2005-től bekövetkező változásnak köszönhetően a 2005/2006-os idénytől már stabil éjszakázóhely

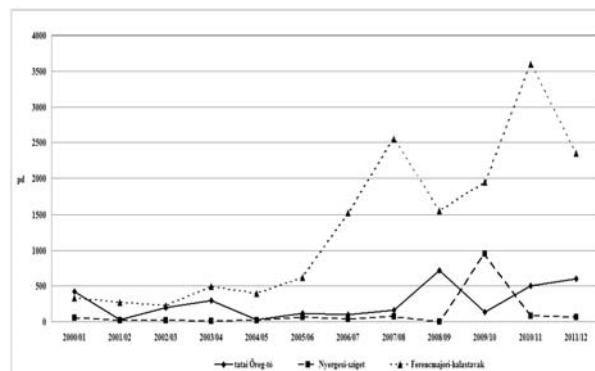
alakult ki. A halastórendszer 13 tavából több tó is kedvező a lilikek számára. Főleg a 4-es és a 6-os tavon fordulnak elő nagyobb csapatok. A Nyergesi-sziget melletti zátonyra a fentiekben már tárgyalt hektikusság jellemző a nagy lilik esetében is.

3.3. Kis lilik (*Anser erythropus*)

A Kelet-Kisalföld régiójára nem jellemző a kis lilik előfordulása. Esetenként lehet csak megfigyelni néhány példányt, főleg amikor az országban viszonylag nagyobb beáramlása van a fajnak. Mind a három éjszakázó helyen előfordult már. Meg kell jegyezni, hogy nagy kihívás a faj egy-egy példányának a megtalálása az éjszakázóhelyeken, hiszen a nagy távolság, a zimankós időjárás és a hajnali vagy szürkületi fénnyek sem mindig optimálisak. Ezért a megfigyelések jó része inkább a táplálkozóterületeken történik.

3.4. Nyári lúd (*Anser anser*)

A tatai Öreg-tóra nem jellemzőek a nyári ludak nagy csapatai. Valószínűleg a vízinvázió hiánya miatt csupán pár száz nagyságrendű mennyiség fordul elő minden évben. Ugyanígy a Nyergesi-sziget melletti zátonyon sem jellemző a faj, rendszerint csak néhány tucat nyári lúd van a zátonyon. Egyedül a 2009/2010-es szezonban volt egy kiugróan magas 950 példányos megfigyelés. Viszont a Ferencmajori-halastavakon a 2005/2006-os szezon után egy markáns emelkedés figyelhető meg az éjszakázó nyári ludak létszámában, amely a 2010/2011-es szezonban 3600 egyeddel érte el a legmagasabb létszámot.



3. ábra – A nyári lúd szezonális maximumai
Fig. 3. – Seasonal maxima of the Greylag Goose

4. Összefoglalás

A Kelet-Kisalföld térségében a 2006/2007-es szezonig a vetési lúd volt a legnagyobb létszámú, leggyakoribb vadlúdfaj. Viszont a vetési lúd Kárpát-medencei telelőállományának csökkenése és a nagy lilik telelőállományának növekedése együtt azt okozta, hogy a 2007/2008-as idénytől már a nagy lilik állománya lett a domináns a kelet-kisalföldi régióban. A nyári lúd országos állománynövekedésének és a Ferencmajori-halastavakon bekövetkezett kedvező változásnak köszönhetően a 2005/2006-os idénytől markáns emelkedést mutat a nyári lúd telelőállománya a kelet-kisalföldi régióban. A kis lilik alacsony példányszámában és ritkán fordul elő. A legfontosabb éjszakázóhelyek a tatai Öreg-tó, a Ferencmajori-halastavak és a dunai Nyergesi-sziget melletti zátony. Ezeken kívül további öt területen fordulnak elő esetlegesen kisszámú éjszakázó vadlúdcsapatok.

5. Summary

Until the season 2006/2007 in the eastern part of the Small Hungarian Plain the wild goose species counting the most individuals was the Bean Goose. However, the decrease of the wintering Bean Goose population of the Carpathian Basin and the increase of the wintering White-fronted Goose population both led to a dominance of the White-fronted Goose population in the eastern part of the Small Hungarian Plain from the season 2007/2008 on. Owing to the countrywide population growth of the Greylag Goose and the favourable change at the fishponds of Ferencmajor the wintering population of the Greylag Goose shows a remarkable growth in the eastern part of the Small Hungarian Plain from the season 2005/2006 on. The Lesser White-fronted Goose occurs scarcely and in few numbers. The most important night-time resting places are the Old Lake of Tata, the fishponds at Ferencmajor and the riverbank of the Danube next to the Nyergesi Island. Apart from these there are five more areas where lesser groups of wild geese may spend the night.

6. Irodalom

- BÁTKY G. & CSONKA P. (2013): A Ferencmajori-halastavak vonuló vízmadarainak monitoringja a 2002–2011 közötti időszakban. Magyar Vízivad Közlemények, 23: 177–196.
- FÉNYES E. (1848): A magyar birodalom statistikai, geographiai és történeti tekintetben. Részletes és kimerítő leírása Magyar és Erdélyországnak. Első kötet. Komárom vármegye. Beimel, Pest.
- MUSICZ L. (1997): A tavak, víztározók ökológiai-természetvédelmi szerepe a Tatai-medence madárvilágában. Limes, 10(1): 95–116.
- MUSICZ L. & CSONKA P. (2007): Tatai tavak (A Tatai [Öreg]-tó, a Ferencmajori- és a Réti-halastavak). In: TARDY J. (szerk.): A magyarországi vadzvízek világa. Alexandra Kiadó, Pécs: 62–77.